

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostor:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23. ILL., ČETRTEK, 1. MARCA (MARCH 1), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 43
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriške kolone prekoračile zadnjo oviro pred Kolinom!

Ameriške čete udre v Porurje in okupirale čez 50 nemških trdnjaviških mest. Štiri armade v ofenzivi proti nemškim silam na zapadni fronti. Čez tri tisoč ton bomb treščilo na Berlin v novem napadu.—Kolone druge ruske armade v Pomeraniji prodrle 44 milj daleč v smeri Baltičkega morja in okupirale čez sto naselbin.—Masni samomori japonskih vojakov v tunelih in luknjah Corregidorja. Ameriške bombe razdejale 240 blokov glavnega japonskega mesta

PARIZ, 28. febr.—Pehotne in oklopne kolone prve ameriške armade so prekoračile reko Erf, zadnjo oviro pred Kolinom, po treh mostovih, katere so vojaški inženirji prej zgradili. Pred njimi se zdaj razprostira ravnina do slovitnega mesta ob reki Reni. Poročilo iz glavnega stana feldmaršala Montgomeryja pravi, da je vsa fronta v Porurju skočila naprej. Britske in kanadske čete na severnem koncu zapadne fronte so okupirale Calcar, trdnjaviško mesto, brez odpora s strani nemških sil. Kolone devete ameriške armade zdaj ograjajo Duesseldorf.

Pariz, 28. febr.—Kolone prve in devete ameriške armade so udre v Porurjsko industrijsko kotlino, okupirale čez 50 trdnjaviških mest in prodrle do reke Erf v bližini Kolina, komunikacijskega centra ob Reni. Štiri ameriške armade so v ofenzivi proti nemškim silam na zapadni fronti. Oklopne enote devete ameriške armade so obšle Muehchen-Gladbach, jeklarsko središče, pehotna divizija pa je prodrla do Morkena, 18 milj od Duesseldorfa in 13 milj od Rene. Odpor s strani nemških sil je šibek in mnenje prevladuje, da so že demoralizirane in nesposobne za boj.

Oddelki prve ameriške armade so se približali Kolinu in zasedli kraje, ki so oddaljeni samo sedem milj od tega mesta. Na severnem koncu zapadne fronte so v akciji proti sovražniku kanadske in britske čete. Te prodirajo naprej na ozemlju med rekama Meuse in Rena in izgleda, da bodo kmalu navezale stike z oddelki prve ameriške armade.

Tretja ameriška armada pod poveljstvom generala Pattona je invadirala Bitburg, važno cestno križišče in zasedla pozicije v bližini ozemlja med Bitburgom in Trierjem. Glavni stan generala Eisenhowerja poroča o veliki konfuziji med Nemci. Od začetka ofenzive je bilo zdrobljenih in razpršenih več nemških divizij. Vse ceste v ozadju in opreju front ameriških armad so pretrpane z nemškimi begunci.

Na ravninah na zapadni strani reke Erf se vane naprej ameriške oklopne kolone nevirano. Štiri ameriške vojaške kolone so v zadnjih dneh, med letniki je mnogo dečkov, prazni dvajset let.

Okupacija Kolina in Duesseldorfa je cilj ameriških sil, ki se zdaj bližajo Reni. Kolin je tretje največje nemško mesto. To je oprejen vojni 750,190 prebivalcev, ki se ponaša z največjo katedralo v severni Evropi.

Če se kolone ameriške armade v bližini Kolina in Duesseldorfa ne navezajo s kolonami druge ameriške armade, ki se zdaj bližajo reki Rene, bo to pomenilo, da bo nemška vojska ostala v bližini Kolina in Duesseldorfa. Ameriške čete so v bližini Kolina in Duesseldorfa zasedle kraje, ki so oddaljeni samo sedem milj od tega mesta. Na severnem koncu zapadne fronte so v akciji proti sovražniku kanadske in britske čete. Te prodirajo naprej na ozemlju med rekama Meuse in Rena in izgleda, da bodo kmalu navezale stike z oddelki prve ameriške armade.

Vseslovanski odbor v Sofiji

Konferenca jugoslovanskih zadrugarjev

Washington, D. C., 28. febr.—Poročilo iz Švice javlja ustanovitev Vseslovanskega odbora v Sofiji, Bolgarija. Ta bo sodeloval s sličnim odborom, ki je bil nedavno formiran v Belgrau. Prvo zborovanje odbora se prične 4. marca.

Poročilo omenja tudi ustanovitev prvega bolgarsko-jugoslovanskega društva v Sofiji. Bolgarski premier Georgijev je pozdravil ustanovitev društva in izjavil, "da so bile prejšnje dinastične ovire, katere so ustvarili šovinisti in nemški agenti, odpravljene. Nova Bolgarija in nova federativna Jugoslavija sta se odločili za utrditev bratstva, enotnosti in trajnega prijateljstva med Slovani. Ideali svobode, miru in sreče na Balkanu se bodo končno uresničili."

Druga vest pravi, da se je vršila konferenca reprezentantov jugoslovanskih kmečkih združenj v Čačaku. Na tej je bil sprejet predlog glede raztegnitve kreditov zadrugam. Vsaka bo dobila kredit 50,000 dinarjev. Sprejet je bil tudi program glede rehabilitacije kmetij.

Za predjednika kmečkih združenj je bil izvoljen Milan Djojković.

Jugoslovanska narodna skupščina je na predlog maršala Tita počastila generala Velebita, načelnika jugoslovanske vojaške misije v Londonu. Podelila mu je red partizanske zvezde v znak priznanja njegovih zaslug.

Zaščita ameriških republik

Deklaracija o uporabljanju sile

Mexico City, 28. febr.—Člani pododseka konference ameriških republik so odobrili načrt, ki določa skupno obrambo in zaščito vseh v slučaju agresije proti kateri koli republici. Akcija o načrtu je bila odložena na apel senatorja Austina, republikanca iz Vermonta. Razprava se bo pričela, ko pride na konferenco senator Tom Connally, demokrat iz Texasa in načelnik senatnega odseka za zunanje zadeve. On bo danes prišel v glavno mehiško mesto.

Načrt bo označen za deklaracijo Chapulteaca. Ta je kombinacija resolucij, katere so predložili konferenci reprezentanti Brazila, Urugvaja in Kolumbije.

Deklaracija naglašja med drugim, da se latinske republike zavezujejo na pomoč Združenih držav. Ameriška oborožena sila naj bi prisločila na pomoč sleherni republici, če bi ji pretela agresija s katere koli strani.

William L. Clayton, pomožni ameriški državni tajnik, je v svojem govoru na konferenci zagotovil, da bo kongres pozval, naj sprejme zakon glede razpolaganja previšnega strategičnega materiala po zaključku vojne. On je obljubil tudi ekonomsko pomoč latinskim republikam. Dejal je, da se Ameriška zavezuje, da ne more vzdrževati blaginje doma, če latinske republike zabredujejo v ekonomsko stisko. Blaginja zavisi od vzpostavitve kooperacije vseh ameriških držav.

Washington, D. C., 28. febr.—Vojna delavska odbor je odobril zvišanje plač osem delavcem, ki zdaj prejema manj kot 55 centov na uro. V to kategorijo spada okrog 4.000.000 delavcev. Odlok odbora mora potrditi Fred M. Vinson, direktor ekonomske stabilizacije.

NOVA MEJA MED POLJSKO IN RUSIJO PRAVIČNA

Churchill zahteva odobritev zaključkov krimskih konferenc

USTANOVITEV MEDNARODNE ORGANIZACIJE

London, 28. febr.—Premier Churchill je v svojem govoru v parlamentu dejal, da je zlom nacistične Nemčije blizu, da so velesile pripravljene, zaeno pa je naglasil, da predlagana nova meja med Poljsko in Rusijo ne bo posejala semena novim vojnem v bodočnosti, ker on popolnoma zaupa Stalinu in drugim ruskim voditeljem, da bodo držali besedo in podpirali načrte, ki bodo tvorili podlago trajnemu miru po zaključku sedanje vojne.

Premier je zahteval zaupnico od parlamenta in potrditev zaključkov, sprejetih na konferenci med njim, predsednikom Rooseveltom in maršalom Stalinom, v Jalti na Krimu. Poljska bo v zameno za pokrajine, katere odstopi Rusiji, dobila Gornjo Šlezijo, del Vzhodne Prusije, Gdansk, dolg pas obrežja ob Baltičkem morju in nekatere kraje na vzhodni strani reke Oder. Rusija je sprejela mejo, katere je dvesto do tristo milj bolj vzhodno od ozemlja, ki je bilo pod njeno kontrolo več generacij pod režimi carjev. Novo mejo bo tvorila Curzonova linija.

Churchill je dejal, da nova meja med Poljsko in Rusijo je pravična, obenem pa je okrcal one, ki kritizirajo zaključek "velike trojice" glede Poljske. "Vtis, ki sem ga dobil na krimski konferenci, me je uveril, da Stalin in drugi sovjetski voditelji žele živeti v častnem prijateljstvu in enakopravnosti z zapadnimi demokracijami," je rekel. "Njihova beseda je obvezna. Nobene vlade ne poznam, ki bi tako izpolnjevala obljube kot jih vlada Sovjetske unije. Ako zahtevam to mejo za Rusijo, ne pomeni, da sem se udal pritisk sil. To je najpravičnejša razdelitev ozemlja med dvema državama."

Premier je dalje rekel, da bo Nemčija popolnoma razorožena, nacizem in militarizem uničen, industrije, ki lahko producira orožje, odpravljene ali kontrolirane po zavezniških in vojni zločinca kaznovani. Cilj zavezniških sil je uničenje nemškega ljudstva. Gotovo je, da bo Churchill dobil zaupnico od parlamenta, čeprav se nekateri poslanci ne strinjajo z zaključki krimskih konferenc, zlasti pa ne z onim, ki se tiče razkosanja Poljske.

"Vezi, ki drže tri velesile skupaj, so bile opazane na krimski konferenci," je nadaljeval Churchill. "Amerika bo podpirala napore za obnovo Evrope. Ustanovljena bo nova mednarodna organizacija, ki bo vzdrževala in ščitila mir v vojnem dobi. Združenimi moči bomo lahko vodili svet v blaginjo, svobodo in srečo. Nova organizacija bo vključevala vse države, male in velike, in ščitila pravice vseh. Popolnoma sem uverjen, da cloveštvo ima vse prilike, ne glede na razvoj in napredek. Sveti nam večja luč na poti v bodočnosti, po kateri bomo skupno korakali."

Vladni odbor odobril zvišanje plač

Washington, D. C., 28. febr.—Vojna delavska odbor je odobril zvišanje plač osem delavcem, ki zdaj prejema manj kot 55 centov na uro. V to kategorijo spada okrog 4.000.000 delavcev. Odlok odbora mora potrditi Fred M. Vinson, direktor ekonomske stabilizacije.

Roosevelt se vrnil v Washington

Poročal bo kongresu o krimski konferenci

Washington, D. C., 28. febr.—Predsednik Roosevelt se je danes vrnil v Washington po odsotnosti petih tednov. V tem času se je udeležil konference v Jalti na Krimu, kjer so on, premier Churchill in maršal Stalin razpravljali o usodi Nemčije po porazu in ustanovitvi ustroja za vzdrževanje miru. Roosevelt je naredil 14,000 milj dolgo pot.

Naznanilo pravi, da bo Roosevelt osebno nastopil pred kongresom jutri ali v petek in mu poročal o zaključkih konference "velike trojice". Možnost je, da bo tudi govoril po radiu ameriškega ljudstva.

Roosevelt se je vrnil domov prežet z upanjem, da bo tej vojni sledil trajen mir. Doznava se, da se bo udeležil konference Združenih narodov v San Franciscu, Cal., ki se prične 25. aprila, in pozdravi delegate.

Na svojem povratku v Ameriko se je Roosevelt ustavil v Alžeriji in Egiptu, kjer je konferiral z vladarji Egipta, Abesinije in Saudi Arabije. Danes se bo udeležil pogreba generala Edwina M. Watsona, svojega tajnika, ki ga je spremljal na poti v Jalto. Watson je umrl 20. februarja na parniku, ki je vozil proti Ameriki. On bo danes pokopan na vojaškem pokopališču Arlingtonu pri Washingtonu.

Feldmaršal Alexander v Belgradu

Dogovor o koordinaciji oboroženih sil

Rim, 28. febr.—Britski feldmaršal Harold Alexander, vrhovni poveljnik zavezniških sil v Sredozemlju, je konferiral v Belgradu z maršalom Titom, poveljnikom jugoslovanske osvobodilne armade, se glasi uradno naznanilo. To dostavlja, da sta se zedinila o vseh točkah, nanašajočih se na koordinacijo skupnih sil v bodočnosti.

Poleg sporazuma o koordinaciji zavezniških sil in enot jugoslovanske osvobodilne armade sta se Alexander in Tito zedinila tudi o formiranju administracijskih ustrojov. Možnost je, da sta rešila vprašanje okupacije in administracije Trsta, Reke in Istrskega polotoka.

Jugoslavi bodo vztrajali pri zahtevi in odločitvi, da mora biti to ozemlje odvzeto Italiji po zaključku vojne.

Dogovor s Kitajsko naznanjen

Odpoklic ameriške vojaške misije

Washington, D. C., 28. febr.—Uradno naznanilo omenja sklenitev dogovora med poveljstvom ameriške armade na Kitajskem in vlado diktatorja Kaišeka v Čungkingu. Pogajanja, ki so rezultirala v sklenitvi dogovora, so trajala več dni.

Značilno je to, da je poveljstvo zaradi pritiska kitajske vlade pristalo na zahtevo glede odpoklica ameriške vojaške misije iz Yenana, glavnega mesta komunistične Kitajske. Da bo misija odpoklicana, se je šepetalo v zadnjih dneh in zadevno poročilo je bilo zdaj potrjeno.

Dogovor vključuje tudi provizijo, da morajo vsi ameriški častniki potegnati zagotovilo, da ne bodo podpirali komunističnih elementov, tenoveč je grupe, ki so lojalne vladi v Čungkingu. Tako zagotovilo je zahteval general Ho, ki je pred nekaj meseci izdal odpoklic ameriškega generala Josepha Stilwella kot poveljnika ameriških čet na Kitajskem.

Domače vesti

Nov grob v Ciceru

Chicago.—V predmestju Ciceru je v sredo zjutraj umrl po tritedenski bolezni v naprednih krogih znani Anton Putz, član društva 449 SNPJ. Star je bil 59 let in doma iz Gornje Dobre pri Poljanah nad Škofjo Loko na Gorenjskem. Tukaj zapuščena poročena hčer, vnuka in več sorodnikov, v Wyomingu pa brata. Pogreb se vrši v soboto ob eni popoldne iz pogrebnega zavoda Hrejša Funeral Home, W. 25th st. blizu 52nd ave., na pokopališču Woodlawn.—Člani društva 449 naj se danes (četrtek) ob osmih zvečer udeležijo izredne seje v stanovanju tajnika, 2139 So. 58th ave.

Poroka

Chicago.—Pred par tedni sta se civilno poročila Charles Renar in Mary Stopar, oba člana društva Narodni Vitezi 39 SNPJ. Obilo sreče!

Nov grob v W. Va.

Osage, W. Va.—Dne 15. febr. je tukaj umrl Steve Jagodich, star 81 let in član društva 388 SNPJ. Doma je bil iz vasi Pečnica, fara Poljčane na Štajerskem, kjer zapuščena svojo družino.

Nov grob v Kanadi

Toronto, Ontario.—Tukaj je umrl za rakom Frank Mahak, star 46 let in doma iz Metlike, Dolenjsko. Zapuščena žena in hčer, ki sta že odrasla.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V bolnišnici v Brooklynu je umrl John Jesenovec, vdovec, star 55 let in doma iz vasi Vrzdenc pri Horjulju, kjer zapuščena brata in dve sestri, tukaj pa tri hčere, sina v Brunswicku, O., in 13 vnukov. V Clevelandu je živel 35 let, zadnje čase pa pri sinu v Brunswicku.—Umrl je Ernest Pischler, star 63 let in doma iz Ravne pri Ziri, odkoder je prišel v Cleveland pred 38 leti.—V soboto se je težko ponesrečil na delu pri železnici N.Y.C. v Collinwoodu Joseph Burja, ki je drugi dan podlegel poškodbam. Star je bil 57 let.—Mary Hlad se nahaja v bolnišnici Charity, kjer je srečno prestala operacijo.—Mary Agniti iz Collinwooda si je pri padcu zlomila roko; zdravi se doma.

Predavanja v muzeju

Chicago.—Čikaški muzej prirodne zgodovine (bivši Fieldov muzej) naznanja serijo ilustriranih prirodnoznanstvenih predavanj o raznih krajih te dežele in sveta. Ta predavanja so prosta vstopnine in se bodo vršila v marcu in aprilu vsako soboto popoldne ob 2:30 v muzejskem gledališču z vhodom na zapadni strani (James Simpson Theatre). Dne 3. marca bo ilustrirano predavanje o Južni Ameriki, 10. marca o Alaski, 17. marca o Škandinaviji in kanadskem Severu, 24. marca o Skalnatem gorovju, 31. marca o Filipinih, 2. aprila o Avstraliji, 14. aprila o Mehiki (ptičih), 21. aprila o jugozapadu, 28. aprila o Indiji. Vsa predavanja bodo ilustrirana s filmskimi slikami. Zelo priporočljivo, kdor se zanima in kdor ima čas.—Vsako soboto popoldne od 10. do 11. pa so predvajane filmske slike iz prirodnoznanstva za otroke.

Francoski svet kritizira De Gaulle

Pariz, 28. febr.—Svet narodnega odpora je okrcal generala Charlesa de Gaulle, predsednikačasne vlade, in ga obdolžil odgovornosti za politične potežke. Svet zahteva, naj vlada osvoji in izvaja demokratične metode in načrte v prilog ljudstvu.

Lebanonski parlament napovedal vojno osišču

Beirut, Lebanon, 28. febr.—Parlament je napovedal vojno Nemčiji in Japoniji s tem se je ta arabska država postavila na stran zavezničkov. Napoved je danes stopila v veljavo.

HITLER SPET APELIRA NA NEMŠKO LJUDSTVO

Diktator priznal kritično situacijo

BOJAZEN PRED RUSKO SILO

London, 28. febr.—Diktator Hitler je ponovno apeliral na nemško ljudstvo, naj vztraja v borbi do zadnjega moža, ženske in otroka in zaeno priznal, "da je Nemčija dobila tako strahovite udarce, da ne more biti večjega terorja pred nami."

Hitlerjev govor je prečital neki njegov pomagač po radiu, listom pa ga je dostavila časnikijska agentura DNB. V tem se razkriva bojazen pred ruskimi silami, ki so že v bližini Berlina, in izbruhom revolte v Nemčiji.

"Slehnerni Nemec, ki pokaže strahopetnost, se noče pridružiti črni vojski in fanatični obrambi svoje domovine, bo ustreljen," je rekel Hitler. On je tudi napovedal preokret v vojni v tem letu, ki odloči usodo Nemčije. Nacistična Nemčija igra zdaj isto vlogo v centralni Evropi kot so jo pred stoletji narodi, ki so preprečili invazije Hunov in Turkov.

Hitler je govoril tudi o židovsko-boljševiški kugi in bičal zapadne zavezničke, ki pomagajo sovjetski Rusiji. Postavil se je v pozmo mučenika, ki je pripravljeno žrtvovati vse za nemško ljudstvo in očuvanje Evrope pred boljševizmom.

"Židovsko-boljševiško poplavo bomo preprečili le, če mobiliziramo sredstva in energije za borbo," je rekel Hitler. "Bog je na naši strani in bo skrbel, da Nemčija ne bo uničena. Vsi moramo misliti na usodo, ki nas bo zadela, če omagamo v tej borbi. Nenaravna zveza med kapitalisti zapadnih držav in boljševizmom skuša zadušiti ves svet. Ako bi bili voditelji Nemčije pred kapitulacijo v prvi svetovni vojni pokazali le nekaj volje za odpor, kakršna prevladuje zdaj, bi se bili izognili porazu."

Stavkarji ignorirali apel unije

Odalovitev delavcev izzvala konflikt

Detroit, Mich., 28. febr.—Stavkajoči člani krajevne avtne unije št. 3 CIO so ignorirali apel uradnikov svoje organizacije, naj se vrnejo na delo. Stavka je zavrla produkcijo motorjev za bombnike tipa B-29, tankov, topov in tovornih avtov v tovarnah Chrysler Motor Corp.

Na shodu, katerega je sklicala unija, je med drugimi govoril George Addes, nadomestni predsednik mednarodne unije. Večina stavkarjev se je izrekla proti vrnitvi na delo, dokler ne bo sedem delavcev, katere je korporacija odslovila, ponovno upošlenih. Stavka je izbruhnila zadnji petek. Uradniki korporacije trdijo, da so bili prizadeti delavci odslovljeni zaradi postopanja in nepokorščine.

V stavki je zavojevanih čez 13.000 delavcev. Besednik korporacije je dejal, da bo stavka, če se bo nadaljevala, prizadela do 100.000 delavcev v drugih tovarnah.

Naročnina za Združene države (sveten Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol letar; za inosestvo \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenastojnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

RAZNOTEROSTI

Library, Pa. — Dne 2. januarja je umrl Vido Kozalic, po narodnosti Hrvat. Bil je dolgoletni član SNPJ. Prvotno so rekli, da se bo pogreb vršil 5. januarja. Mislili so, da se bo pogreba udeležil tudi sin, ki je imel priti na dopust, toda njega ni bilo in preložili so pogreb na 7. januarja. Sina ni bilo tudi do tega dneva, nakar so mrliča zapeljali v cerkev, da je duhovnik opravil svoje obrede, nato pa ga je odpeljal pogrebnik v posebno shrambo, kjer bo ostal, dokler ne pride domov sin.

Pokojnik zapušta dva sina in hčer. Pred več leti mu je umrla žena. Tako društvo izgublja stare člane.

Na dopust je prišel Karol Strmal. Vojake je služil v Južni Afriki 27 mesecev. To je njegov prvi dopust. Sedaj se je vrnil v Kansas in s seboj je vzel tudi svojo ženo.

Iz Indije je prišel domov na dopust tudi Adolf Slapnik. Vedno pride kateri, toda mnogi pa se ne bodo nikoli več vrnili domov, ker bodo ostali na raznih bojiščih po vsem svetu. Dasiravno je naša naselbina majhna, pa čestokrat pridejo poročila iz vojnega departmenta, da je bil ta ubit, drugi je pogrešan, tretji v ujetništvu.

Zalostno je, da morajo mladi fantje in moške prelivati kri, dočim mnogi kapitalisti na račun vojne grmadijo milijone. Ali je to pravično? Toda pomagati ne moremo, kajti oni so gospodarji in ubogi narod mora delati tako kot mu oni ukažejo. Ako bi se delavstvo spametovalo in se uprlo kapitalistom, potem bi bilo vse drugače na svetu. Ali do tega še ne bo prišlo tako kmalu.

Poglejmo, kaj se godi v Grčiji. Kako silno trpi ubogi grški narod! Najprej so ga zatirali Nemci, sedaj pa so Nemce izgnali, pa pridejo Angleži in prično pobljati tiste, ki so se najhrabreje borili proti nacistom. Angleži postopajo tako zato, ker hočejo spraviti na prestol kralja, kateri naj bi služil zopet njihovim interesom. Ljudstvo ne mara kralja, a oni mu ga hočejo vrniti. Namesto da bi bil Churchill poslal tistih devet divizij proti Nemeem ali Japoncem, jih je pa poslal proti Grkom. Ne vem kaj dela Jože Stalin, zakaj je on pristal na Angležem, da so tako grudi postopali z grškim narodom? Bojim se, da bi se kaj podobnega zgodilo tudi v Jugoslaviji in da bodo skušali vrniti jugoslovanskemu narodu kraljčka Petra. Če je kakšna pravica na tem svetu, se ne bi smelo kaj takega zgoditi. Ne vem, zakaj niso tisti kraljičji pazili na svoje stolčke tedaj, ko je prišel Nemeec. Doma naj bi ostali in branili svoje stolčke, če jih hočejo imeti. Toda to jim ni dišalo in so pobegnili v Anglijo, kjer se jim ničesar hudega ne godi.

Prepričan sem, da bo imela Rusija po vojni glavno besedo na Balkanu in balkanski narodi bodo imeli mir, ako pa pridejo zopet kraljičji na površje, potem pa bo zopet prišlo do vojne. Magnetje imajo že vse preračunano, kakšen mir bodo sklenili, toda mi prav nič ne vemo o njihovih načrtih. Toda naj sklenejo že kar koli, za delavce ni bilo še nikoli nebes in jih ne bo-

mo imeli po tej vojni, kajti oni gledajo, da se le njim godi dobro, narod, ljudstvo pa se naj ubija in pomaga kakor ve in zna. Tako je bilo in tako bo ostalo.

Kapitalisti postopajo takole: producirajo veliko vojnega in drugega materiala in ko je enkrat vsega zadosti, je treba material in blago uničiti, ljudi pa pobiti.

Kakor sem že dejal, najboljša bi bilo, da bi Rusija zavladovala nad Balkanom in da bi se slovanski narodi združili in ustanovili republiko na podlagi Zedinjenih držav. Ako bi prišlo do tega, potem bi bili Slovani nepremagljivi, nihče se bi jih ne upal napasti.

Q, kralju Petru pa rečem, naj kar ostane v Angliji. Ako ni hotel ostati v Jugoslaviji tedaj, ko je bila napadena, mu sedaj ni treba siliti domov. Ako so v Jugoslaviji izhajali brez njega v vojnem času, bodo tudi v mirnem. Kar naj ga imajo Angleži, Jugoslavlani ga ne potrebujejo. Sicer pa so kralji in cesarji ena sama velika neumnost. Zakaj naj bi revno ljudstvo hranilo te trote, ki niso za nobeno delo?

Vsakemu lahko zdrava pamet pove, zakaj so kapitalisti za vojno. Vojno jim prinaša ogromne dobičke. Medtem ko se oni reče na račun delavske pare, pa morajo delavci najprvo trdo delati, potem pa še žrtvovati svoja življenja. Taka je pravica na svetu. Vse kaže, da ne bo tudi po tej vojni dosti boljši. Delavci bi se morali združiti in se upreti kapitalistom ter pometati trote iz svojih vrst.

Naj še spregovorim nekaj besed o lanskim in letošnjim zimam. Sneg je zapal meseca decembra kar dva čevlja debelo, potem pa vsak dan po malem in tako smo sedaj že v mesecu februarju, a snega imamo še vedno dovolj. Tukaj živim že 23 let, toda toliko snega nismo imeli še nikoli. Ne vem ali se je sem preselili stari kralj, ali kaj. Mrzlo pa ni bilo še posebno, toda tudi to se lahko še zgodi. Mesec ali dva najbrže ne bomo imeli nič prida vreme, potem pa bo prišla pomlad in zopet se bomo malo pogreli na soncu.

Dne 28. februarja mi bo potekla naročnina na Prosveto, zato je najboljša, da jo kar ponovim, da ne bo prišel opomin. Tako se je že nekoč zgodilo. Čakal sem na zastopnika, a ker ni nikogar okoli, bom pa sam poslal. Sicer pa smo v sedanjih časih vsi zaposleni.

Jakob Zupančič.

ZABAVA GOSPODINJ-SKEGA KLUBA

Detroit, Mich. — Gospodinjski odsek SDD, 437 S. Livernois, priredi domačo zabavo v nedeljo, 4. marca. Pričetek zabave točno ob treh popoldne. Pridite in pomagajte nam do boljšega uspeha, kajti ves dobiček gre samo za dobrodelne namene. To pot bomo dale za Ameriški rdeči križ, drugič pa za kaj drugega. Danes damo za to koristno stvar, jutri za drugo in tako je blagajna vedno prazna.

Posetnike bomo dobro postregle; servirale bomo tudi krvave klobase. Torej na veselo svideenje v nedeljo, 4. marca. V nedeljo, 18. marca, pa priredimo veselico v počast naših Pepe in Jožefov. Pridite in raz-

veselite se z nami, kajti žalosti je že tako preveč na svetu.

Znana družina Kraiz in še bolj poznana dopisovalka Prosvete Katie Kraiz je bila obveščena od vojnega departmenta, da je padel na bojišču na Filipinih sin poročnik John Kraiz. Prizadeti družini naše globoko sožalje! Marsikatera mati in med njimi sem tudi jaz, si misli, danes je padel ta, jutri morda pade moj sin. Čas sicer nekoliko zaceeli rane, toda materina žalost nikoli ne preneha, kajti njenega sina ne more nihče nadomestiti.

Agnes Kraiznik.

O JUGOSLOVANSKIH ZADEVAH

Akron, O. — Razveseljivo je čitati poročila, da se številne slovenske naselbine po Ameriki zanimajo za svoje v stari domovini, kateri se bojujejo na življenje in smrt, da se znebijo sovražnika, ki jih je hotel podjarmiti in morda potlačiti, uničiti, kakor so Nemci delali v mestu Lublinu, Majdanku in drugod na Poljskem, kjer so nacisti imeli posebno peč in tovarne za dušenje in sežiganje slovanskih in drugih ujetnikov, med njimi tudi žen in otrok, kot so kazale slike v reviji S. E. Postu.

Večina Jugoslovancev se je dobro zavedala, kaj jih čaka, ako jih nacisti podjarmijo. Zato so rajši zbežali, kateri so bili v gore in gozdove, če tudi so podvrženi mrazu, lakoti in splošnemu pomanjkanju. Vendar pa so s tem pokazali svetu, da rajši umrejo svobodni, kot pa da bi živeli kot hlapi v suženjstvu. Znali so, da s svojim žrtvovanjem in bojevanjem pripravljajo svobodno pot svojim otrokom, potomcem novega naroda Jugoslavije, katera se še bori proti zunanjim in notranjim sovražnikom, ki so prisegli zvestobo Hitlerju, največjemu okrutnemu modernega časa.

Skozi dolga stoletja so hoteli sovražniki podjarmiti slovenske narode, končno pa prihaja lepša zarja svobode ne samo za Slovence in Jugoslovane, temveč za vse slovanske narode, ki so bili toliko časa tlačeni in zatirani. Sedaj se bolj kot kdaj poprej uresničuje pregovor, ki pravi, kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade. Zrušil se je italijanski fašizem in ruši se Berlin, Hitlerjeva nacistična prestolnica. Sedaj je prišel čas in nacisti želijo in okušajo na svoji lastni zemlji in koži, kar so sejali, ko so rušili in pobijali nedolžno ljudstvo Belgrada, Rotterdamu in drugod s svojimi bombniki, proti katerim je bilo le malo protisile.

Z zanimanjem sem čital debato dveh urednikov. Ne bom šel v podrobnosti, ampak če poslušamo radijske poročevalce ali čitamo o jugoslovanskih zadevah kjer koli že, bodisi v slovenskih ali angleških časopisih in revijah, pač ne moremo priti do drugega zaključka kot sledečega: ako ne bi bilo Osvobodilne fronte, ki se je pričela v Sloveniji in se razširila pod spretnim vodstvom Tita po vsej Jugoslaviji, najbrže danes ne bi bilo Slovenije, temveč bi imeli samo Hrvaško in Srbijo, ali pa samo "Veliko Srbijo", kateri bi načeloval Mihajlovič, fakično pa bi bila pod dominacijo Anglije. Zgodilo bi se najbrže nekaj podobnega, kakor se je zgodilo z Grčijo, katera je prišla pod dominacijo Anglije.

Kakor hitro je Anglija videla moč partizanov v Jugoslaviji in sodelovanje od strani Sovjetske Rusije, se je odločila, hočeš no-

Voditelji Progressivne rudarske unije ADF v Illinoisu so videli zadovoljni, ker je eksekutiva federacije zavrgla nadaljnje zahteve Johna L. Lewisa, da dobi sedež v eksekutivi kot pogoj za pridruženje UMW k federaciji. Na levi je Felix Goodnick, član eksekutive PMU, na sredi predsednik John Marchiando, na desni pa ovetnik unije C. C. Dreman.

češ, moraš, za priznanje Tita in Osvobodilne fronte.

Res, dolgo časa si ameriški Slovenci nismo bili na jasnem, kaj se je godilo v Jugoslaviji od začetka in smo bili mnogi zaman naklonjeni Mihajloviču, a končno je prišla vsa resnica na dan, namreč da je bil Tito s svojo Osvobodilno fronto tisti faktor, ki se je resnično bojeval za osvoboditev in združitev Jugoslavije, medtem ko je Mihajlovič sodeloval s sovražnikom.

Tisti babbav o komunizmu je prazen strah in škodljiva propaganda. Je samo v korist onim, ki so živeli na račun jugoslovanskega ljudstva in bi še vedno radi igrali trote s kraljevem vred. Ako je v Osvobodilni fronti majhen odstotek komunistov in tudi Tito, še s tem ni rečeno, da je vse jugoslovansko ljudstvo s partizani vred komunistično. Že nešteto krat so dokazali Tito in drugi voditelji Osvobodilne fronte, da se ne brigajo, ako je neko klerikalec, jud ali komunist, ali glavno je, da se bori v njih vrstah za svobodno in obstojo svojega naroda.

Namesto da bi skušali škodovati junaškemu narodu s komunističnim babbavom, rajši podvojimo svoje moči in delujemo in pomagajmo jim v silni borbi in potrebi, v kateri se še vedno nahajajo. Oni se bore za boljši kosček kruha zase in za svoje potomce.

Prišlo pošiljam ček za \$70. Polovica vsote naj gre za SANS in pol za pomožno akcijo. Klub Slovenskega doma je prispeval \$50, Frank Ekard \$10 in tudi jaz dodajam \$10, da bo malo več.

V Prosveti sem čital, da bo v novi jugoslovanski vladi 28 ministrov. Zakaj naj bo toliko ministrov v državi, ki ima približno 15 milijonov prebivalcev, medtem pa imajo Zedinjene države okoli 135 milijonov prebivalcev in le okoli eno tretjino toliko ministrov? Prav tako je nerazumljivo, zakaj nameravajo postaviti na čelo Slovenije, Hrvaške in Srbije regente, namesto governerjev, kot v Ameriki. Rad bi videl, da bi objavili ob priliki vsaj glavne točke o sestavi jugoslovanske vlade. Gotovo bi zanimalo marsikaterega Slovenca, ki se zanima za staro domovino.

Joseph Irman.

Pojasnilo uredništva: Bomo kar tukaj ustregli vaši želji. Stevilo ministrov v novi provizorični vladi se tudi nam vidi visoko. Nedvomno so se voditelji Osvobodilne fronte odločili za tako veliko število iz razloga, da bo izvršna oblast nove provizorične vlade čim bolj reprezentativna, in sicer tako v političnem smislu, kakor tudi s stališča narodov federativne jugoslovanske republike (kralj si je že zadržal zanjko na vratu). Ta uredba bo le začasna, dokler končnega ustroja nove države ne zariše ustavodajna skupščina, ki bo izvoljena po ljudstvu, kakor hitro bo volitve mogoče izvesti po osvoboditvi dežele.

IZ MLADIH LET

Detroit, Mich. — V sredini trga Vrhnike je živela blaga, vladna žena, ki je bila že v poznih letih. Na njenih zgrbančenih licih ji je vedno igral smehljaj in vsakega človeka je lepo in prijazno pozdravila. Samotarila je nad občinsko pisarno v mali, zaduhli, od pajčevine prepreženi sobici, ki ni bila še nikoli pobeljena.

Starica je imela samo eno ime, vsi so jo klicali Karolina. Bog ne da, da bi ji kdo kaj slabega rekel ali storil. Otroci in stariši so jo globoko spoštovali. Enkrat na teden je prosila za ostali-

mi občinskimi reveži po domačem trgu, ostali čas pa je klekljala različne čipke in tako služila nekaj grošev, da si je lahko skuhala dvakrat na dan kavo.

Edina družina sta ji bili dve zaljubljeni grlici, brez katerih ni šla nikoli iz hiše. Ob lepih dnevih se je sončila v bližini hiše, v poletnem času je pa tudi šla na hrib Sv. Trojice. Spota je klekljala, a na vsaki rami pa je sedela grlica. Večkrat sta grlici skočili na njeno glavo drugo vrh druge, se nekaj časa poljubljali, nato pa zopet skočili na njeni rami. Ptici sta jo spremljali in zadaj jo jopi ponesnžili, kar pa Karolina ni vzela za hudod. Vse to sem kot otrok opazoval več let.

V neki hudi zimi pa sta njeni živali preživeli odmerjeno življenje in poginili druga za drugo. Po tej nesreči tudi Karolina ni prišla več iz hiše — našli so jo mrtvo. Stara, blaga žena, ni mogla preboleti izgube svojih živalic. Blag ji spomin!

Frank Gaber.

PROŠNJA VOJAKA

New Castle, Pa. — Cenjeno uredništvo Prosvete. Prosim, da bi priobčili v časopisu sledečo pismo, ki sem ga prejela od nepoznane osebe, in sicer skozi Ameriški rdeči križ. Pismo se glasi:

"Draga gospa!

Po naključju sem prišel do Vašega naslova in obracam se do Vas z gorečo prošnjo, ako bi mi preskrbeli kakšen naslov od kakšne družine iz Bočke, ki bi se nahajala v Clevelandu. Najbolj pa želim, da bi dobil naslov gđ. Benke Ludvik ali pa od njene brata. Hvaležen bi bil, ako bi mi kateri od znancev poslal kakšen časopis.

Jaz se nahajam od doma že štiri leta. Doma sem iz Boča, pišem pa se Žužek Franc, po domače pa Kuharjev France.

Na koncu Vas pa najlepše pozdravljam in upam, da ne bo moja prošnja zaman. Pozdravljam tudi vse ameriške Slovence."

Na omenjene rojake apeliram, da ustrežejo prošnji tega rojaka, ako le morejo. Njegov naslov je Sgt. Franc Žužek, 005036, 133 TH Slav Company Guard, AP 386 c/o Post Master, New York, USA.

Tončka Skufca.

POIZVEDOVANJE RDEČEGA KRIŽA

Chicago, Ill. — Radi bi izvedeli, kje se nahaja Janko Badovinac, za komur poizveduje sodnik iz Evrope. Mr. Badovinac, je nekoč živel v Chicago, a naslova ni navedenega.

Ako bi kdo vedel, kje se nahaja zgoraj omenjeni Jugoslovane, naj sporoči Rdečemu križu, 616 South Michigan ave., Chicago, Ill., ali pa telefonirajte Harrison 5910.

Rdeči križ.

V Prosveti so dnevna svetovna in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

FOR DEFENSE BUY UNITED STATES SAVINGS BONDS AND STAMPS

TVA—kazipot Amerike—I

Letoanjo pomlad, kot vse kaže, bomo zopet slišali o velikih poplavih v raznih krajih dežele, predvsem v vzhodnih deželah in tudi na srednjem zapadu. Velike poplave se obetajo radi debele snežne plasti, ki pokriva ves srednji zapad in vzhod. Posebno dosti snega je padlo v zadnjem snežnem viharju v novoangelskih in srednjeatlantskih državah. Pravijo, da v teh krajih niso imeli toliko snega že 30 let.

Če se sneg prične hitro tajati, so v mnogih krajih ob rekah velike poplave neizbežne. Če pride do tega, bo zopet ogromno materialne škode in lahko tudi človeške žrtve. Trpele bodo industrije in trgovine, hišni posestniki in stanovalci in tudi farmarji.

Ta dežela ima mnoge zelo velike pokrajine, ki so podvržene velikim povodnjam ob vsakem večjem deževju ali hudih zimah z velikimi količinami snega. Te pokrajine so v Novi Angliji, posebno dolina Connecticut, v več krajih Pennsylvanije, prav tako tudi ob vseh reki Ohio, Mississippija in vsa tako zvana Missourska dolina, ki se vleče iz severne sredine Skalnatega gorovja skozi enajst držav do izliva reke Missouri v Mississippi. So seveda še druge večje in manjše pokrajine, ki so čestokrat poplavljene.

Nekoč, komaj je deset let od tega ali še manj, je bila pogosto pozorišče velikih poplav tudi vsa Tennesseška dolina ob reki Tennessee, ki se vleče skozi sedem južnih držav. Ta reka s svojimi pritoki vred je bila znana kot ena izmed najbolj "divjih" rek širom vse dežele. Ker je pokrajina te doline zelo hribovita in obširna, zemlja pa izprana in gola, da ni zadržala nobene mokrote, je vsak večji naliv v gorah pognal to reko izven svoje struge. Skoraj ni minilo leto, da bi poplava ne napravila večje ali manjše škode v tej dolini.

★

Zadnja leta ni več slišati o kakih poplavih v Tennesseški dolini. V resnici prihajajo zadnja leta iz te doline vse bolj vesele in zanimive novice, ki so velikega gospodarskega, socialnega in torej tudi političnega pomena za deželo. V tej dolini se zadnja leta vrši eden najbolj zanimivih in značilnih gospodarskih eksperimentov pod vodstvom vladne korporacije Tennessee Valley Authority, ki je na splošno bolj poznana kot TVA.

TVA je neodvisna ali avtonomna zvezna korporacija, katero je ustanovil kongres leta 1934 za ukrotitev reke Tennessee in njenih pritokov z zgradnjo jezov, za razvoj plovbe po reki, za zgradnjo elektrarn in produkcije elektrike in sploh za ves gospodarski razvoj Tennesseške doline. Vse to delo je kongres poveril vodstvu TVA. Te besede seveda nič ne pomenijo, dokler se človek ne seznanj z gigantnim delom in rezultati te vladne ustanove.

Predno podamo površno sliko delovanja TVA, naj omenimo, da se je za ustanovitev te ustanove najbolj boril pokojni senator George Norris iz Nebraske. In boril se je proti elektrarskemu trustu čestokrat osamljen. Najprvo se je boril skozi dolga leta, da je preprečil, da elektrarski trust ni pograbil velike elektrarne, katero je vlada zgradila v prvi svetovni vojni pri Muscle Shoals za vojne potrebe. V svojem boju je uspel šele po prihodu "new deala," ki je podprl Norrisov načrt za ustanovitev TVA.

★

Kdor je že potoval po južnih državah—skozi Kentucky, Tennessee, obe Carolini, Arkansas in drugod—se mu je gotovo zdelo, da je prišel v novo, zelo revno deželo. Svet je tam zelo hribovit in še bolj reven ali uničen. In uničena je predvsem zemlja. Delca je uničena radi primitivnega obdelovanja skozi dolge generacije, še več pa od deževnih nalivov, ki so leto za letom skozi več stoletij odnašali plodno zemljo z razoranih hribov in brd v hudo-urnike, ti pa naprej v reko Tennessee in njene pritoke. Ta reka je bila vedno umazana kot mlakuza v kolovoznici za premikajočim vozom. Bila je polna rujavo-rdečega blata—zemlje, katere je vsako leto znesla več milijonov ton v Mississippi, ta pa naprej v morje.

Tako je bila skoraj vsa pokrajina, ki gravitira v Tennesseško dolino, gospodarsko pasivna. Lepih farm tam niste videli, marveč le najbornejše kmetije, kakršnih niste našli niti v najrevnejših delih Evrope. In lepih farm niste našli največ zato, ker je bogastvo—plodno zemljo vse pokrajine sedmih držav odnesla voda v Mehski zaliv. Po razoranih in izpranih rebrih je rasla le prtljkava jetična koruza, tobak in bombaž. Po revnih pašnikih pa se je pasla kaka mršava krava in mulla pa drobnica. Po teh hribovih in rebrih je tu na tam samevala borna kočja—dom raztrganih otrok in farmarjev. Ni niso poznali druge obleke kot plave delovne hlače, navadno vse zakrpane in umazane.

Z drugo besedo: v pokrajinah reke Tennessee in njenih številnih pritokov ste videli in še vidite najbornejšo življenje. Kateri kmet ima v tistih hribovih \$500 letnih dohodkov—vrednost vseh njegovih pridelkov—je že "bogat." Večina prebivalstva ima le od \$100 do \$300 letnih dohodkov na družino. Vsa boljša zemlja po dolinah in gorskih planjavah pa je v rokah mogočnih plantažnikov.

Tudi mesta v teh pokrajinah so večinoma revna, kajti industrije je bilo tam do zadnjih let zelo malo. Tudi plače so bile zelo revne. Nič čudnega, da je pred približno desetimi leti Roosevelt imenoval južne države kot "ameriški ekonomski problem št. 1." Ta problem je zelo dobro orisan v poročilu posebne predsednikove komisije, ki se študirala gospodarsko in socialno življenje na jugu.

Tega problema se je lotila prej omenjena vladna ustanova Tennessee Valley Authority, ki je zadnja leta prinesla novo življenje v vso Tennesseško dolino. (Se nadaljuje.)

Nemško mesto Altbreisach na vzhodnem bregu reke Rene, katerega obstreljujejo ameriški topničarji s teškimi topovi s francoske strani.

Pismo iz Italije

(Nadaljevanje in konec.)

Sedaj je bil čas, da bi se beli generali in voditelji, ki jih je vojska tako sramotno zapustila z njihovimi progami, nekoliko zamislili nad naukom, ki jim ga je razvoj dal. Vsaj tisti, ki jim je uspelo v prvi zmešnjavi pobegniti k novim gospodarjem—Nemcem.

Tudi gospodje v Londonu bi se morali vprašati, kako da je njihova vojska v kritičnem trenutku odpovedala in ni napadla sovravnika. Sedaj je postalo vsemu svetu namah jasno, da so bili tisti načrti londonskih gospodov o čakanju na "ugodni" trenutek in o sodelovanju z okupatorjem usodna zabloda, hkrati pa tudi težak zločin nad narodom, ker so po tej poti vodili dobro ljudstvo v moralno propadanje in v zločinski bratormorno vojno, iz katere zapeljali pokvarjenice ne morejo nič več najti poti nazaj.

Dr. Kuhar je duhovnik in se je s tovariši zavedal, kaj so strelili in so zato polzkušali svoj zločin nad narodom popraviti. Pa je bilo prekasno! Vojska, ki so jo vzgajali za izdajalce, jih je izdala. To je res težka odgovornost pred sodbo zgodovine.

Sedaj bomo tudi mnogo lažje razumeli, kako je mogoče, da se dogajala, da kljub Titovim amnestijam beži toliko poraženih četnikov z Nemci v brezupno pogubo. Tudi Mihajlovič je računal, da se bo prešpekuliral skozi vojno, da bo z okupatorjevo pomočjo ukrotil svobodeželjni uporni narod in da bo postal v "ugodnem" trenutku poceni junak in zmagovalec. Zato je tudi on nastopil zločinski pot narodnega zavajalca in pot kvizlinške politike.

Po svetu je razširjeno mnenje, da Mihajlovič sam ni sklepal sporazumov z Nemci, ampak da so zašli na kvizlinško pot sodelovanja samo nekateri neodgovorni njegovi podrejeni poveljniki. To mnenje je razširjeno zlasti na Angleškem. Vendar pa ni tako!

Nobene dvoma glede tega pa ne more biti, če navedemo dokument, ki ga je narodno osvobodilna vojska zaplenila razoroženi 14. italijanski pehotni divizion "Isonzo" v jeseni leta 1943 v Novem mestu. Gre za januarsko mesečno poročilo obveščevalne službe italijanske II. armade, ki je imela svoj sedež poveljstva na Reki in ki ji je poveljeval fašistični krivnik Slovencev, armadni general Mario Roatta, ki je vpisan v jugoslovanskem seznamu vojnih zločincev.

Omenjena zaplenjena italijanska vojaška listina nosi številko 08/306 tajnega divizijskega protokola in datum 15. januarja 1943. Listina pravi: "Posebno zanimanje je zbudila vest iz nemškega vira, da je general Mihajlovič, ki je organiziral vrhovno poveljstvo oboroženih sil na Ravni gori, dovolil četnikom sodelovati za sedaj (!) tudi s Hrvatimi in Nemci v borbi proti komunizmu. To sodelovanje je res v teku že nekaj tednov tako na področju 718. nemške divizije (Sarajevo, Ozren in Romanija (Planje), kakor tudi na področju izključno hrvaške pristojnosti. Hrvaška dnevna vojna poročila so pogosto omenjala operacije proti partizanom, ki se jih udeležujejo četniški skupaj z nemškimi in hrvaškimi oboroženimi silami..."

Po teh podatkih bi bilo mogoče soditi, da je bil sklenjen formalen sporazum z Nemci v Mihajlovičevem glavnem stanu koncem decembra 1942, čeprav so četniki sodelovali z nacisti že prej v vojaških operacijah.

Kakor dr. Kuhar in tovariši, je tudi general Mihajlovič (saj so sedeli itak pri istem političnem omizju) čakal "ugodnega" trenutka, da bo napadel okupatorja in da bo postal poceni osvoboditelj, med tem časom pa je sodeloval z okupatorjem. V italijanski okupacijski coni je prisel ta "ugodni" trenutek za napad na okupatorja po padcu Mussolinijevega režima.

In res beremo v 8. številki obveščevalnega organa "Notiziario Politico-Militare", ki jo je izdajalo poveljstvo II. italijanske armade kot strogo poverljivo dokument 15. avgusta 1943 (dokument ima oznako 14. divizije "Isonzo" No. 08/4646) informacijo o četnikih: "Četniki so absolutno prepričani o naši definitivni kapitulaciji in Mihajlovičovo četniško poveljstvo je izdalo vsem formacijam točna povelja, naj se približajo našim posadkam in naj jih napadejo, da se polaste našega orožja, kjer-

svojo kvizlinško politiko sodelovanja četnike za izdajalce, ki so potem v "ugodnem" trenutku izdali tudi njega samega.

Toda Draža Mihajlovič se iz tega trenutka ni naučil ničesar, ampak je v svoji kvizlinški politiki vztrajal toliko časa, da mu je začelo goreti pod nogami in je prav v zadnjem hipu pobegnil po zraku v Italijo. Svojo kožo je sicer rešil, toda v nesreči je pustil zapeljance, ki ne vidijo nobenega drugega izhoda kot da se umikajo z okupatorjem, dokler se bodo imeli kam; kajti v svoji propalosti nimajo več moralne moči, da bi se odtrgali od zločinske tovarišiji in zato celo nič več ne čakajo na "ugodni" trenutek.

Osvobodilna borba nam je dala veliko zgodovinsko spoznanje, ki bi ga ne smel pozabiti noben narod, ki noče propasti in izginiti: Ni res, da bi dober namen posvečeval tudi slaba sredstva; ni res, da je lahko politika tudi umazana in nemoralna, le da ima dober končen namen; zlasti pa še, ko gre za velika vprašanja narodnega obstoja, je samo pot rešitve, pot brezkompromisne, odkrite in pošteno borbe, ki je edina varna in častna pot v svobodo.

Ivo Pirkovič.

Slovenija v borbi za svobodo

Mirko G. Kuhel, tajnik SANSA

Uvod

Za slovenske Amerikance je važno, da točno razumevajo politično vlogo, ki jo v osvobodilnem gibanju Slovenije igra Osvobodilna fronta in pa politična stranka. Zlasti je to važno radi dejstva, da nasprotniki osvobodilnega gibanja v Sloveniji in v Ameriki stalno begajo slovensko javnost o strahotah "komunistov", medtem ko pravi komunisti tvorijo zelo majhen odstotek članstva Osvobodilne fronte in še ti ne propagirajo med slovenskim narodom nikakih gospodarskih, socialnih ali političnih sprememb, ki bi bile komunističnega značaja.

O predmetnem vprašanju je dobil SANSov častni predsednik Louis Adamič zelo točne in zanesljive informacije iz Slovenije, iz nevtralnih virov—ter jih izročil SANSu, da jih uporablja za slovensko javnost v Ameriki.

Na podlagi teh informacij, katero smatramo za absolutno zanesljivo, bomo od časa do časa v listih razpravljali o političnem, gospodarskem, socialnem, zdravstvenem in verskem obličju Osvobodilne fronte in o njenih dosedanjih uspehih za politično, kulturno in ekonomsko svobodo slovenskega naroda. Te razprave bodo prikazale pravo sliko o situaciji v naši stari domovini ter o stališču, ki ga napram osvobodilnemu gibanju zavzema slovenski narod.

Pričetek Osvobodilne fronte

Par tednov po nemški in italijanski invaziji Slovenije je bil sklican v Ljubljani sestanek vseh glavnih voditeljev slovenskih političnih strank v namenu, da se organizira enotna slovenska fronta za aktivno borbo in odpor proti sovražniku. Sklicala ga je komunistična stranka, katero je že leta 1924 jugoslovanska vlada prepovedala, a katere se je od tedaj naprej spreminila v podtalno organizacijo.

Ob razsluži Jugoslavije je to bila edina organizirana skupina, ki je lahko nadaljevala svoje podtalno gibanje in ki je bila priložno spretna in dobro pripravljena, da nudi vsa sredstva, skušnje in vodstvo za borbeni odpor proti nacifasizmu in domači reakciji, katere je ob najhujši uri svojega naroda pozabila na narod ter je bila pripravljena služiti najprej Italijanom, potem pa Nemcem, kot je v preteklosti služila političnim in gospodarskim interesom jugoslovanske carske. Tega sestanka so se udeležili zastopniki vseh slovenskih strank, v glavnem pa posamezni zavedni narodnjaki, ki so izgubili vsako nadaljnjo zaupanje v vodstvo starih, priznanih strank.

Mnogo voditeljev glavnih političnih strank, zlasti slovenske ljudske stranke, je takoj ob invaziji pobegnilo v inozemstvo, nekateri pa še prej. Med te spadata dr. Lojze Kuhar in Franc Gabrovšek, koja je stranka deset dni pred invazijo poslala v London, da med vojno ščitita interese svoje stranke ter ji pripomoreta s pomočjo slovenskih ministrov (Mihe Kreka in Franca Snojca) do prvotnega uspeha.

Na sestanku 27. aprila 1941 je bila ustanovljena enotna osvobodilna fronta, v katero so korporativno pristopile poleg komunistične stranke še krščanska socialistična stranka, katoliške obrtne zadruge, Slovenski Sokol, socialistična stranka, kmetiska stranka, samostojna demokratična stranka, Zveza slovenskih fantov in deklet, frakcije manjših političnih skupin, kakor tudi posamezniki iz slovenske ljudske stranke in drugih klerikalnih organizacij.

Komunistična stranka je že dolgo časa slutila, da se v Berchtesgadnu kuha nekaj nevarnega za Slovenijo in slovenski narod, saj je imela dobro priliko zasledovati razvoj nacistične oblasti v sosednji Avstriji in v demokratični Češkoslovaški. Ze večkrat prej je skušala organizirati vse politične in kulturne elemente v enotno fronto, toda odziva ni bilo nikoli. Stranke in njih voditelji so s sumnjivo odklanjali vsa taka vabila, češ, da častijo po Moskvi invazija pa je, je takoj pokazala, kako slepi so bili ti narodni voditelji in kako tragična je bila njihova vera v moč jugoslovanske vojske.

(V Ameriki je Louis Adamič že leta 1938 skušal zainteresirati naše podporne organizacije, da bi preskrbele sredstva za preselitev v Ameriko vsaj glavne slovenske književnike, skladatelje in druge kulturne delavce ter jih tako rešile preteče nevarno-

Cpt. George S. Wuchinich (desno) in Ridgewaya, Pa., sin srbskih staršev, ki je načeloval ameriški vojaški misiji v Sloveniji. Je dne 8. nov. 1944 prejel od predsednika Roosevelta priznanje za svoje junaško delo v službi tajnih vojaških operacij v dobi od 28. nov. 1943 do 28. julija 1944. Wuchinich se je spustil s padalom na okupirano osamlje in je uspešno izvršil svojo akrajno nevarno nalogo. Za ta drzni čin mu je bil podeljen Distinguished Service Cross.

Jože—oglednik

(Od pomorskega zavezniškega častnika pri N.O.V.)

Gotovo vam ne bo dolgočasno, če vam pripovedujem malo zgodbo o Jožetu ogledniku. Dogodila se je malo prej kakor pa sem se dokopal do prve jugoslovanske vasice nekje v Dalmaciji. V tej vasici je bil nameščen oddelek vrhovnega poveljstva maršala Tita. Oddelku je bil pridružen britanski častnik za zvezo, ki je imel poleg drugega tudi dolžnost, da porizve kaj zanimivega o sovražniku. Med samimi domačini se je tu pa tam našel korajžen fant, ki je bil dovolj spreten izvoliti po kakem dragoceno ravico o sovražniku. Ti fantje so se ponavadi pomešali med nemako vojsko in lovili važne vojaške informacije.

Neko noč je RAF bombardirala Zader in že naslednje jutro bi radovedneži radi vedeli, kakšen je bil uspeh nočnega obiska. Britanski častnik za zvezo se je posvetoval s poveljnikom N. O. V., ki je takoj poklical enega izmed fantov. Britanski častnik mu je pojasnil, za kaj gre; potreboval je oglednika.

Po tem nagovoru je Jože takoj stopil pred častnika in mu povedal, da so mu prav takšne naloge posebno všeč.

"Le pazi!" mu je dejal častnik; "želeli bi, da še po Zadru malo sprehodiš in iznajdeš vsa poslopja, ki so jih naši letalci zadeli. Zelo radi bi tudi vedeli, kje imajo Nemci svoj štab.

Čez dva dni se je Jože vrnil, se postavil pred častnika "v pozor", nato pa potegnil iz žepa načrt mesta Zadra, ga raztegnil in položil na mizo. Na načrtu so bila vsa poslopja, ki so jih britanski letalci zadeli, zaznamovana lepo s svinčnikom, s črnilom pa je bil napravljen krog s križem v sredi. Velik črn pravokotnik je točno pokazal, kje leži nemški štab.

Častnik je bil ves navdušen. "Jože, ti so pravo, rojeno zijalo, ki vse iztakne," je dejal častnik, "ali kako si to stvar opravil?" "Hm," je zagodrnjal Jože, "ko sem se od vas poslovil, mi je padlo v glavo, da bo preklemano težko zapomniti si vse zadetke, saj je ponoči kar deževala bomba na Zader. Mislim sem si, da je najbolj pametno, če dobiš kje mestni načrt Zadra in bom kar na njem zaznamoval zadetke. Tovariš podčastnik je imel načrt in mi ga je posodil. Vzel sem ga in odpravil sem se v Zader. Pohajal sem po mestu križem križem."

"Marsikje se je še kadilo, če ni več gorelo in ko sem prišel do takega kraja, sem dejal 'hm', ali so ti dali popra, izvlekel sem načrt in poslopje obkrožil s svinčnikom. Ko sem prišel pred štab nemške komande, sem ga takoj spoznal po veliki napisni tabli, izvlekel sem načrt, ga razprostrl na zidu okraj ceste in vrisal sem na mestu kvadrat."

Jože je bil prepričan, da je izpolnil majhno nalogo s svojim sprehomod v Zader.—Bazovica.

Program srbske osvobodilne fronte

Radio Svobodna Jugoslavija je objavil apel Narodne osvobodilne fronte Srbije, v katerem poziva "vsakega, ki pošteno misli in se zaveda," da se priključi tej fronti z namenom, da se uveljavi sledečih deset točk:

1. Mobilizacija vseh srbskih narodnih sil, da se izpelje osvobodilna borba proti fašističnim vpadnikom in njihovim hlapcem.
2. Aktivno sodelovanje v dosego vseh namenov, za katere se vodi osvobodilni boj.
3. Aktivno sodelovanje v obrambi narodnih in demokratičnih vrednot, katere je pridobila osvobodilna vojska, kakor tudi sodelovanje pri osnovanju narodne vlade.
4. Aktivno sodelovanje v konsolidiranju bratstva in vojnega edinstva srbskega naroda z ostalimi narodi v Jugoslaviji, v skupnosti enakopravnih narodov v demokratični federativni Jugoslaviji in sicer na temelju pravice, da vsak narod sam sebi odloča v duhu sklepov AVNOJa in narodne osvobodilne skupščine Srbije.
5. Vpostavljenje narodno-osvobodilnih oblasti od kmetov do najvišjih državnih organov na širokem demokratičnem temelju, in sicer z aktivnim sodelovanjem in kontrolo naroda, kakor tudi podeljevanje demokratičnih pravic državljanom, z izjemo onih, kateri so sodelovali v vpadnikih in njihovih pomočnikih ter z onimi, ki so povzročili poraz naše domovine.
6. Izločenje iz državnega ustroja vseh kolaboratorjev in pristašev fašističnih vpadnikov.
7. Obnova ekonomskega življenja v državnih in privatnih sferah gospodarstva ter mobilizacija vseh sredstev in sil za razvoj gospodarstva.
8. Obveznost, da bo mladina vzgojena v duhu edinstva in borbe za splošen dobrobit v korist naroda brez ozira na politično prepričanje.
9. Obveznost, da bodo vse skupine in stranke, katere tvorijo zedinjeno Narodno osvobodilno fronto v Srbiji, sodelovale v medsebojnem sporazumu za rešitev vseh vprašanj, ki se tičejo sfere obveznosti tega političnega načela.
10. Obveznosti izvršnega odbora fronte so veljavne za vse članne fronte.

Francoska misija na poti v Ameriko

Pariz, 28. febr. — Francoska ekonomska misija je odpotovala v Ameriko, kjer bo iskala pomoč na podlagi posojilno-najemniškega zakona. Načelnik misije je Jean Monnet.

WHERE THE FUEL GOES

It takes 12,500 gallons of gas to run a train one mile.

Stalin in Churchill na konferenci v Jalti. Jože je moral napraviti dobro kupčijo, ker je videti dobre volje.

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

"Oh, gospod," je zagodrnjal, "kaj pa hočete v teh časih, ko zakupniki ne plačujejo več najemnin in so polovici vaših golobov zavili vratove in ga v vsej deželi ni živga zajca! Dandanes, ko vse lovi in postopa in se kovači in krojači postavljajo na konjih in z mečem ob boku—da, da!—plemstvo pa jo je popihalo ali pa skriva glavo pod blazin—dandanes ni bogme nič čudnega, da je juha prazna! Če gospod vikont rajši pije močno juho, bi bil moral sam pasti svojo kravo, ne pa..."

"Nehaj, nehaj, prijatelj," sem dejal in zlovoljno dvignil obrvi. "Povej mi rajši, kaj dela Buton?"

"Gospod vikont misli gospoda kapetana Butona?" je prougljivo vprašal stari lakej. "V Cahorsu je."

"Ali je bil kdo kaznovan zaradi... zaradi dogodkov v Saint-Alaisu?"

"Dandanes ne kaznujejo nikogar več," se je odrezal Andre. "Razen da kdaj pa kdaj obesimo kakega minarja, ker je žito predrag."

"Po tem kakem ni Petit-Jean..."

"Petit-Jean je odpotoval v Pariz. V tem trenutku je gotovo že polkovnik ali vsaj major."

Po teh besedah me je stari sluga ostavil in vsa muka samotnega uganjanja se je zgrnila name. Zakaj edinega, do česar mi je bilo, se nisem bil upal vprašati. Ta nemir me je tlačil kakor mora in vzlic moji mladosti izpodjedal mojo življensko moč ter oviral ozdravljenje.

Drugi dan mi je prinesel odrešenje. Abbe Benoit se je bil menda odločil, da načne ta razgovor; njegova prva beseda, ko je bil povprašal o mojem zdravju, je merila naravnost na stvar.

"Nikoli me še niste vprašali, kaj se je zgodilo potem, ko ste bili ranjeni, gospod vikont," je dejal po kratkem obotavljanju. "Ali se še spominjate?"

"Kako bi mogel pozabiti!" sem zastokal. Župnik se je oddahnil. Gotovo je do tiste minute mislil, da nisem pri pravi pameti.

"In zakaj me niste nikoli vprašali?" je nadaljeval.

"Ali ne razumete zakaj, prijatelj?" sem vzkliknil z bolestinim glasom in pal nazaj v naslanjač, iz katerega sem se bil vzdignil v svojem neukrotljivem razburjenju. "Ali ne razumete, da sem hotel ohraniti vsaj trohico upanja? Toda zdaj me nikar več ne mučite. Govorite, prijatelj, povejte mi vse."

"Povedati vam imam samo srečne novice," je veselo odvrnil. "Vse, kar je bilo najhujšega, vam je že znano. Ubogega gospoda de Göttauta so ubili na stopnicah. Vsi ostali, do zadnjega sluge, so se rešili na strehe sosednjih hiš."

"Uli so?"

"Da. Mesto je bilo nekaj ur kakor iz uma, toda oni so bili dobro skriti. Mislim, da so potlej ostavili ta kraj."

"Tedaj ne veste, kje so?"

"Ne. Od tistega dne nisem videl nikogar izmed njih. Čul sem le, da so na nekem gradu, nemara pri Haricourtovih. Nato so Haricourtovi aredi oktobra odpotovali in gospod de Saint-Alais s svojo rodbino je šel menda z njimi."

V preobilju svoje radosti izprva nisem bil zmoten besede. Nato sem vprašal:

"In drugače ne veste ničesar?"

"Ničesar drugega," je odvrnil župnik.

A meni je bilo tudi tega dovolj. Ko je prišel drugič k meni, sem se že lahko izprehajal z njim po terasi. Moči so se mi naglo vračale. Toda

čim bolj sta mene oživljala gibanje in sveži zrak, tem bolj je vrli svečenik vidno gineval pred mojimi očmi. Njegov prijazen, gibčni obraz je bil vsak dan bolj mračen in njegova molčečnost vsak dan večja. Ko sem ga nekoč vprašal, kaj mu je, je odgovoril:

"Slabo se obrača, vse gre po zlu. In jaz se ne čutim nedolžnega, Bog mi odpusti greh!"

"Kdo pa je vobče nedolžen?" sem dejal, da bi ga pomiril.

"Moral bi bil izprevideti, kam to vodi!" je odvrnil in zvil roke. "Moral bi se bil spomniti, da je red prvi dar, s katerim je Bog osrečil človeka. Red!... Danes pa je v Cahorsu tako, kakor da vobče ni več sodišč; stari sodniki se boje, vse se roga starim zakonom in niti dolgovi ni moči izterjati! Red! A najhujše, česar se je dandanes bati zločincu, ako ga vržejo v ječo, je to, da ga v njej pozabijo. Red—ko vidim povsod samo orožje! Népismeni ljudje se zdaj povišujejo nad največjega učenjaka; in tisti, ki sami ne plačujejo davkov, trošijo daner onih, ki jih plačujejo! Mesto trpi pomanjkanje, seljaki pa hodijo na lov ali pa stopajo križemrok: kdo pa naj še dela, ko je bodočnost tako negotova? Dvorci bogatih so zapušteni in njihova služinčad umira gladu; nihče ne prodaja in nihče ne kupuje več, nego je neizogibno; nikake podjetnosti ni, nikake obrti ne trgovine ne prometa! In jaz, ki vidim vse to, gospod vikont, naj ne bi govoril: Mea culpa mea maxima culpa?"

"A svoboda je vendarle dragocena," sem oporekel. "Sami ste mi časih dopovedovali, da je treba nekaj žrtvovati zanjo."

"Ali je svoboda to, da smejo vsi brez kazni počenjati zlo?" je vprašal z razvnetostjo; kakršne pri njem dotlej nisem pomnil. "Ali je svoboda v tem, da sme vsakdo krasti? Ali trinoštvo prestane biti trinoštvo, če je trinogov tisoč namestu enega? Ne, gospod vikont, nič več ne vem, kaj mi je storiiti," je nadaljeval. "Najrajši bi se odpravil križem sveta, preklicovat, kar sem govoril, in popravljat, kar sem storil!"

"Ali se je mar zgodilo še kaj več, nego ste mi povedali?" sem vprašal, ves začuden nad tem izlivom. "Kaj takega, česar jaz še ne vem?"

"Skupščina nam je vzela desetino in imenja," je trpko odgovoril župnik. "To vam je znano. Kot Cerklvi nam pa odrekajo pravico do obstanka. Tudi to menda veste. In zdaj so pravkar sklenili odpravo vseh samostanov. Kmalu nam bodo zaprli tudi cerkve in katedrale, da vzpostavijo paganstvo!"

"Brezumje!" sem vzkliknil.

"In vendar je resnica."

"Zastran odprave nič ne rečem. Toda cerkve in katedrale..."

"Zakaj pa ne?" je žalostno odgovoril. "Sam Bog ve, kako malo je zdaj vere na svetu. Stvar je povsem mogoča. Vidim, kako vse vodi k temu. Zato je tem bolj potreba, da ostanemo mi, ki verujemo, zvesti in stanoviti."

Vsaka njegova beseda je bila dokaz, kako silno ga peče vest, ker je tudi on pospeševal nesrečo; in kar težko se mi je storilo, ko ga drugi dan ni bilo ob navadni uri. Tretji dan je zopet prišel, a tako pobit in čemeran in tako žalostno se je poslovil od mene, ko je odhajal, da bi ga bil najraje poklical nazaj. Ko ga četrti in peti dan zopet ni bilo, sem poslal k njemu vprašat, a prepozno: stara župnikova gospodinja je odgovorila mojemu slu, da se je naglo odpravil z doma ter naprosil nekega sosednjega župnika, naj ga nadomešča kak mesec dni.

(Dalje prihodnjaj.)

Glavni voditelji mednarodnega delavskega kongresa, ki se je vršil nedavno v Londonu in sklenil, da se organizira nova strokovna internacionala. Od desne na levo so: Vasilij Kuznecov, načelnik ruske delegacije, George Isaacs od Britanskega kongresa strokovnih unij, in R. J. Thomas, delegat CIO in predsednik avtne unije UAW.

Brigade se razvrščajo, Tomšičevci korakajo mimo nas, oni bodo vodili nocojšnji pohod. Kako lepo je, da utegnesh se zadnji trenutek pozdraviti in stisniti roko tovarišem, ki jih nisi videl že ves dan. Navezani smo drug na drugega bolj kot na življenje in smrt. "Na svidenje, tovarišija, onkraj proge!" vzklikamo. Zdaj že vemo, da nas čaka noč prva preizkušnja—prehod preko železniške proge.

Vaščani so nas obkrožili, gledajo konje in mule, mitraljeze, topove in se divijo na glas. Zanje je praznik ta dan. Niso videli še takšne vojske nikoli.

"Idete nad Zagreb, drugovi!" boža očaneč topovsko cev, ki jo mule potprežljivo nosi. "Bogami, mitraljezi kod vas, topa i svega. E, ima vas silna vojska, jao bandi! I ja sam bio u svet-skom ratu."

Stara majka nas treplja po ramih in je vsa dobra v materinski skrbi. V enem dnevu smo ji prirasli k srcu kakor rodni otroci.

"Ostanite kod nas, deca! Na pruzi je banda!" Majka plaka in misli na dva sina, ki partizanita neke v Liki. Še poslednji stisk rok, pa srečan put i na svidenje. Kolone se premaknejo v pohod. Kakor brezkotna se zdi kača, ki se počasi giblje, zmerom bolj oži in izginja nekam daleč. Mesečina jasne, zvezdnate zimske noči je tačas že dodobra obsvetila ravan, katere letos še ni pobelil sneg.

Utihnili je glas harmonik, prvokrat prejmemo povelje "Tišina", ki pa ne zmoti vedrega razpoloženja v naših vrstah. Zdaj gremo spet umerjeno in tiho drug za drugim. Kje je zdaj proga, nas zanima. Vodiči se dvizajo na čelu brigad, komandantje drve na konjih sem in tja ter tiho dajejo povelja. Zdajci prekine tajišno zamolkel pok minkih eksplozij daleč pred nami. Za-

vovali so nas nemara. Proklete se motijo ustaši in Švabi, če mislijo, da nam bodo ubranili prehod. Prišli bomo čez progo zlepa ali zgrda.

Celo stoj! Čakamo, kaj bo iz tega in potem krenemo v drugo smer. Kar čez njive in travnike. In skozi redke gozdčike. Za gozdčike nekeje lajajo psi. Torej je tam vas. Obšli bomo vas in prečkali progo drugje. Tomšičevci so že davno pred nami odšli v zasedo. Izvedeli smo, da bomo pred progo prešli cesto. Mimerci hite ob kolonah na svoj posel. Mula pokorao nosi zaboje z minami. Treba bo pošteno zamirati cesto na obeh straneh.

Polagoma izginjajo kolone v gozdčiku, psi še vedno lajajo. Preklinjamo te vražje pse, kajti njihov lajež nas je že dostikrat izdal sovražniku. Natanko slutimo, da ta reč s progo ne pojde kar tako. Stroga tišina! Znački so Zaječar-Zagreb. Prebljemo se sklonjeno skozi goščavo, ki bo dajala na pomlad—bohotno ozelenela—dobro kritje. Smrek tu ni, samo pritlikavo bukovje in golo jelševje. Počasi naprej in stroga tišina, povelje vnovič. Mule so nemirne in rožljajo, njihovi vodiči si dajejo pošteno opravka s trmastimi živalmi. Skozi golo grmovje oprezujemo v noč. Mesečina odkriva očem velik del ravnine, ki se polagoma dviga v nizke, gozdnate vzpetine. Nekaj sumljivega je krog nas, nekaj sovražnega, to čutimo. Kar roke same poiščejo puškin zatvarač...

Raketa! Še ena! Vržena najbrž s proge, morda dva ali tri kilometre daleč. Takoj nato strelji. Odekanji strelji brzostrelk. Torej vendar že. Samo da je že enkrat popustila in se razblinila napetost pričakovanja. Zdaj vemo natanko, kako je. Sovražnik čaka na progi. Veselo razpoloženje poruši strogo tišino. Torej se bomo udarili. Bravo! Ze del-

VRHNJA PLAST

"Ti boš dobro zgledal na sliki v unijski dvorani."

go se nismo. Za izpremembo enkrat ustaši.

Tam, od koder se čuje ostro streljanje iz brzostrelk in pušk, tam še ni proge. Tomšičevi so padli v zasedo. Zdaj se bijejo. Do proge je skoraj uro hoda. Streljanje narašča, prav dobro ločimo strele naših pušk od sovražnikovih. Poslušamo rezka povelja komandantov in vesele vzklike borcev, ki potiskajo sovražno zasedo z naše poti. Kdo ve, ali so tam Nemci ali ustaši? Nestrpno cepetajo borci iz stiskajo puške. Radi bi sami v spopad. Toda to je vendar pohod in samo oni v predhodnici si lahko privoščijo takle pogovor s sovražnikom. Streljanje naših kaj kmalu potihne. Le še nekaj strelav pospremi bežečo sovražnikovo zasedo. Pot je prosta. Nadaljujemo pohod s pobešenim korakom.

Prvi oddelki so že davno na cesti in nemara že na progi. Zdaj hodimo po robu cestišč. Na desni gozdček, na levi odprto široko polje. Kmalu nam tudi to stran zakrije redko drevje. Hodimo oprezno po pet korakov odmaknjeni drug od drugega. Nekam pretiho je okrog nas. Komaj, da tu pa tam konjski kopito udari ob kamen. Nismo še pri kraju. Tale tišina je sumljiva.

Spet raketa. Ne utegnemo je opazovati, kajti še tisti trenutek nas dobesedno zasuje toča izstrelkov iz precejšnje bližine. Skloni se! Dum-dumke zasikajo tik nad našimi glavami in se razpočijo ob golih drevesnih vejah. Ležimo v čestnem jarku in poslušamo brečanje krogel. Ali je kdo ranjen? Nihče!

Banda strelja na progi. Krogle že kar neznošno breče okrog

go se nismo. Za izpremembo enkrat ustaši.

Tam, od koder se čuje ostro streljanje iz brzostrelk in pušk, tam še ni proge. Tomšičevi so padli v zasedo. Zdaj se bijejo. Do proge je skoraj uro hoda. Streljanje narašča, prav dobro ločimo strele naših pušk od sovražnikovih. Poslušamo rezka povelja komandantov in vesele vzklike borcev, ki potiskajo sovražno zasedo z naše poti. Kdo ve, ali so tam Nemci ali ustaši? Nestrpno cepetajo borci iz stiskajo puške. Radi bi sami v spopad. Toda to je vendar pohod in samo oni v predhodnici si lahko privoščijo takle pogovor s sovražnikom. Streljanje naših kaj kmalu potihne. Le še nekaj strelav pospremi bežečo sovražnikovo zasedo. Pot je prosta. Nadaljujemo pohod s pobešenim korakom.

Prvi oddelki so že davno na cesti in nemara že na progi. Zdaj hodimo po robu cestišč. Na desni gozdček, na levi odprto široko polje. Kmalu nam tudi to stran zakrije redko drevje. Hodimo oprezno po pet korakov odmaknjeni drug od drugega. Nekam pretiho je okrog nas. Komaj, da tu pa tam konjski kopito udari ob kamen. Nismo še pri kraju. Tale tišina je sumljiva.

Spet raketa. Ne utegnemo je opazovati, kajti še tisti trenutek nas dobesedno zasuje toča izstrelkov iz precejšnje bližine. Skloni se! Dum-dumke zasikajo tik nad našimi glavami in se razpočijo ob golih drevesnih vejah. Ležimo v čestnem jarku in poslušamo brečanje krogel. Ali je kdo ranjen? Nihče!

Banda strelja na progi. Krogle že kar neznošno breče okrog

go se nismo. Za izpremembo enkrat ustaši.

Tam, od koder se čuje ostro streljanje iz brzostrelk in pušk, tam še ni proge. Tomšičevi so padli v zasedo. Zdaj se bijejo. Do proge je skoraj uro hoda. Streljanje narašča, prav dobro ločimo strele naših pušk od sovražnikovih. Poslušamo rezka povelja komandantov in vesele vzklike borcev, ki potiskajo sovražno zasedo z naše poti. Kdo ve, ali so tam Nemci ali ustaši? Nestrpno cepetajo borci iz stiskajo puške. Radi bi sami v spopad. Toda to je vendar pohod in samo oni v predhodnici si lahko privoščijo takle pogovor s sovražnikom. Streljanje naših kaj kmalu potihne. Le še nekaj strelav pospremi bežečo sovražnikovo zasedo. Pot je prosta. Nadaljujemo pohod s pobešenim korakom.

Prvi oddelki so že davno na cesti in nemara že na progi. Zdaj hodimo po robu cestišč. Na desni gozdček, na levi odprto široko polje. Kmalu nam tudi to stran zakrije redko drevje. Hodimo oprezno po pet korakov odmaknjeni drug od drugega. Nekam pretiho je okrog nas. Komaj, da tu pa tam konjski kopito udari ob kamen. Nismo še pri kraju. Tale tišina je sumljiva.

Spet raketa. Ne utegnemo je opazovati, kajti še tisti trenutek nas dobesedno zasuje toča izstrelkov iz precejšnje bližine. Skloni se! Dum-dumke zasikajo tik nad našimi glavami in se razpočijo ob golih drevesnih vejah. Ležimo v čestnem jarku in poslušamo brečanje krogel. Ali je kdo ranjen? Nihče!

Banda strelja na progi. Krogle že kar neznošno breče okrog

go se nismo. Za izpremembo enkrat ustaši.

Tam, od koder se čuje ostro streljanje iz brzostrelk in pušk, tam še ni proge. Tomšičevi so padli v zasedo. Zdaj se bijejo. Do proge je skoraj uro hoda. Streljanje narašča, prav dobro ločimo strele naših pušk od sovražnikovih. Poslušamo rezka povelja komandantov in vesele vzklike borcev, ki potiskajo sovražno zasedo z naše poti. Kdo ve, ali so tam Nemci ali ustaši? Nestrpno cepetajo borci iz stiskajo puške. Radi bi sami v spopad. Toda to je vendar pohod in samo oni v predhodnici si lahko privoščijo takle pogovor s sovražnikom. Streljanje naših kaj kmalu potihne. Le še nekaj strelav pospremi bežečo sovražnikovo zasedo. Pot je prosta. Nadaljujemo pohod s pobešenim korakom.

Prvi oddelki so že davno na cesti in nemara že na progi. Zdaj hodimo po robu cestišč. Na desni gozdček, na levi odprto široko polje. Kmalu nam tudi to stran zakrije redko drevje. Hodimo oprezno po pet korakov odmaknjeni drug od drugega. Nekam pretiho je okrog nas. Komaj, da tu pa tam konjski kopito udari ob kamen. Nismo še pri kraju. Tale tišina je sumljiva.

Spet raketa. Ne utegnemo je opazovati, kajti še tisti trenutek nas dobesedno zasuje toča izstrelkov iz precejšnje bližine. Skloni se! Dum-dumke zasikajo tik nad našimi glavami in se razpočijo ob golih drevesnih vejah. Ležimo v čestnem jarku in poslušamo brečanje krogel. Ali je kdo ranjen? Nihče!

Banda strelja na progi. Krogle že kar neznošno breče okrog

go se nismo. Za izpremembo enkrat ustaši.

Tam, od koder se čuje ostro streljanje iz brzostrelk in pušk, tam še ni proge. Tomšičevi so padli v zasedo. Zdaj se bijejo. Do proge je skoraj uro hoda. Streljanje narašča, prav dobro ločimo strele naših pušk od sovražnikovih. Poslušamo rezka povelja komandantov in vesele vzklike borcev, ki potiskajo sovražno zasedo z naše poti. Kdo ve, ali so tam Nemci ali ustaši? Nestrpno cepetajo borci iz stiskajo puške. Radi bi sami v spopad. Toda to je vendar pohod in samo oni v predhodnici si lahko privoščijo takle pogovor s sovražnikom. Streljanje naših kaj kmalu potihne. Le še nekaj strelav pospremi bežečo sovražnikovo zasedo. Pot je prosta. Nadaljujemo pohod s pobešenim korakom.

Prvi oddelki so že davno na cesti in nemara že na progi. Zdaj hodimo po robu cestišč. Na desni gozdček, na levi odprto široko polje. Kmalu nam tudi to stran zakrije redko drevje. Hodimo oprezno po pet korakov odmaknjeni drug od drugega. Nekam pretiho je okrog nas. Komaj, da tu pa tam konjski kopito udari ob kamen. Nismo še pri kraju. Tale tišina je sumljiva.

Spet raketa. Ne utegnemo je opazovati, kajti še tisti trenutek nas dobesedno zasuje toča izstrelkov iz precejšnje bližine. Skloni se! Dum-dumke zasikajo tik nad našimi glavami in se razpočijo ob golih drevesnih vejah. Ležimo v čestnem jarku in poslušamo brečanje krogel. Ali je kdo ranjen? Nihče!

Banda strelja na progi. Krogle že kar neznošno breče okrog

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Ve skupaj 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni naročnini. List Prosveta stane vsa enaka, za člano ali člano \$2.00 in eno letno naročnino. Če va člani že plačajo pri zasnovanju \$1.50 in tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej vsak ni vroška reč, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotova je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri član članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. drave in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolicco je \$1.50
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 3.00	2 tednika in..... 3.50
3 tednika in..... 2.40	3 tednika in..... 2.70
4 tednika in..... 1.80	4 tednika in..... 2.10
5 tednikov in..... ni	5 tednikov in..... 1.50
Za Evropo je..... \$2.00	

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vsa lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Prilobno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1. Ime..... Čl. društva št.
Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:

2..... Čl. društva št.
3..... Čl. društva št.
4..... Čl. društva št.
5..... Čl. društva št.

Mesto..... Družina.....
Nov naročnik Star naročnik

NOČEM PLAČATI VEČ KOT NAVIŠJE URADNE CENE!
NE SPREJMEM RACIONIRANIN
ŽIVL AKO NE ODDAM ZNAMK!

Na poti v svobodo

Ladislav Kiauta

PRVA PREIZKUŠNJA

Bili smo šele na začetku poti, na začetku marša naše štirinajste divizije preko bratake hrvatske zemlje v nove zmagoslavne boje v slovenski Stajerski. Zjutraj smo se spustili s poslednjih obronkov žužemberških planin v ravnine, v strnjjenih bataljonih s strojnimi in harmonikami na čelu. Tako zmerom korakajo naši borci: vedrega čela in s partizansko pesmijo v bojni pohod. Borci Tomšičeve, Sercejeve, Bračičeve. Borci treh naših slavnih, ponosnih brigad.

"Zdravi drugovi!" so nas pozdravljali seljaki s stisnjeno pestjo vsepovsod. Njihove žene in dekleta v slikovitih narodnih nohah so nam s pisanimi robcami mahale v pozdrav. Ponujali so nam kruha in vina s svoje mize, kakor so z nami delili vsa zvežena čustva in občutja srca v povezanosti in nerazdružljivosti osvobodilne misli. Bili smo si bratje, še več, bili smo si tovariši.

Zdaj dolgo ne bomo videli pla-

nin, spremljala nas bo prostrana, le tu pa tam malce valovita in gozdnata ravnina. Nekje v daljavi reže to neskončno ravan široga struga Save; naša divizija je le za dober partizanski marš oddaljena od Zagreba. Obšli bomo ustaško prestolnico v širokem loku, prečkali nekeje železniško progo, ki drži v karlovško stran, potem spet železnica, velika cesta, prehod preko Save in še preko cele vrste prometnih poti. Veliko in smelo nalogo smo si zadali in dosti vsega nas še čaka, preden se bomo spet dvignili v griče. To bodo takrat najbrž že prvi obronki naših domačih stajerskih planin.

Kaj več o načrtih našega velikega pohoda bi vedeli povedati v štabu divizije, ki se je čez dan vselil v vas Purgarija. V dveh prostranih kmetijskih izbah se neprestano vrste posvetovanja, komandant in komisarji se sklanjajo nad zemljevidi in šepetajo med seboj važne reči. Vrata se tiho odpirajo in zapirajo, domači partizani in terenci prihajajo poročat, patrole in ob-

veščevalci odhajajo na vse strani. Nekaj posebnega se pripravljajo, to vemo vsi. Dobro bi bilo malce spogledati se z bando, si žele borci iz srca. Nismo še doživeli te časti. Banda. S tem zveščem in častnim imenom je nagradil narod ustašice in okupatorske tolpe.

Na večer smo še peli, zbrani na vaškem križpotju, partizanske pesmi. Vaščani so nam navdušeno vzklikali in mladenke so odgovarjale z domačimi partizanskimi popevkami, ki so v lehih osvobodilne borbe že davno ponarodele. Potlej je v prvi noči uri prišlo povelje: V zbor. Iz sosednjih naselij so tačas že prikorakale vse tri brigade in razvili smo se v dolgi koloni daleč ven na polje. Bataljon za bataljonom, vmes konji in mule do vrha naložene s težkimi bremenimi, cevmi minometov in topiči. Zmeraj znova zadivljeni in ponosni postajamo ob pogledu na zbrane vrste tovarišev-borcev, na silo, ki jo je že prenekaterikrat pokusila sovražna premoč. V silu mesečine se je svetlikalo hladno orožje, ob katerega jekleni zid se je že tolikokrat sovražnik zaman zaganjal, da bi ga stri in uničil. Nas, našo divizijo? Nikdar in nikoli ne!